

PASKAITŲ NELANKYMAS: PROBLEMOS RAIŠKA IR SPRENDIMO GALIMYBĖS

Algimantas Bagdonas, Irena Jankauskienė
Kauno kolegija

Anotacija

Straipsnyje, remiantis pastaraisiais dešimtmečiais Europoje atliktų mokslinių paieškų bei straipsnio autorių atlikto tyrimo duomenimis, siekiama atskleisti paskaitų nelankymo (bėgimo iš paskaitų) fenomeno aktualumą bei ieškomos šios problemos sprendimo galimybes. Straipsnyje nagrinėjamas aktualus paskaitų nelankymo (bėgimo iš pamokų, mokyklos neigimo) klausimas, būdingas įvairių šalių, socialinių sluoksnių, skirtingo amžiaus besimokantiejiems. Paskaitų nelankymas pateikiamas kaip procesas ir kaip būseną, siejamas su edukacinių, psichologinių, vadybinių funkcijų raiška bei nagrinėjamas individo, mokyklos, visuomenės aspektais.

Raktažodžiai: paskaitų nelankymas, bėgimas iš paskaitų, mokyklos neigimas, pedagoginė sąveika.

Įvadas. Pagrindinės metodologinės nuostatos, kuriomis remiamasi šiame straipsnyje, išdėstytos šių autorių teoriniuose bei empiriniuose tyrimuose: Lempp (1971), Gärtner-Harnach (1972), Schwarzer (1975), Meyer (1977), Preuss (1978), Mattejat (1981), Walter (1981), Krohne (1994), Strittmatter (1997), Morschitzky (1999), Singer (2000), Thimm (2000), Warzecha (2001), Wagner (2002), Fischer (2004). Išvardinti autoriai gilina i mokymo įstaigos nelankymo (bėgimo iš paskaitų) būsenas, patiriamas besimokančiųjų, siekdami rasti problemos sprendimo galimybes bei pateikti besimokantiejiems bei dėstytojams rekomendacijas, kaip būtų galima sėkmingai mažinti su mokyklos nelankymu susietas problemas.

Paskaitų nelankymo (bėgimo iš paskaitų) problema aktyviai pradėta domėtis penktajame 20 a. dešimtmetyje ir žvelgiama į šią dimensiją kaip į sudėtingos edukacinės – psichologinės mokymosi motyvacijos problemos aspektą. Nagrinėjant mokyklos nelankymą, paprastai analizuojama vidurinių mokyklų situacija, tačiau kai kurie tyrėjai (Wagner, 2002; Richter, 2008; Kittl-Satran, Schiffer, Mayr, 2007) domisi ir situacija aukštajame moksle. Šiame straipsnyje, analizuojant paskaitų nelankymo dimensijas, siekiama pažvelgti ir į kolegijų pirmųjų kursų studentų nuostatas paskaitų nelankymo aspektu.

Tyrimo problema – kokios edukacinės, psichologinės, vadybinės dimensijos veikia besimokančiuosius, kad jie bėga iš paskaitų, neigia mokymo instituciją, dėstytojus ir ugdomąjį procesą? Ar paskaitų nelankymą (bėgimą iš paskaitų, mokyklos neigimą) reikia laikyti pavojinga, neutralia ar teigiama būseną besimokančiųjų gyvenime?

Tyrimo objektas - studentų požiūris į paskaitų nelankymą.

Tyrimo tikslas - ištirti paskaitų nelankymo raišką bei nustatyti jos įveikimo galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti paskaitų nelankymo problemos, kaip aktualaus edukacinio reiškinio, veikiančio besimokančiuosius, egzistavimą.
2. Išnagrinėti paskaitų nelankymo multidisciplininius aspektus, akcentuojant problemos mažinimo edukacinius veiksmus.
3. Išanalizuoti tyrimą nagrinėjančių paskaitų nelankymo situacijas.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, anketinė apklausa, tyrimo duomenų apdorojimas.

Tyrimo aktualumas

Reguliarus mokyklos lankymas, dalyvavimas paskaitose yra elementarus mokymosi kokybės veiksniai, laiduojantys ugdymo įstaigos kaip mokymosi organizacijos bei socializacijos įstaigos efektyvumą. Tačiau visais privalomo mokymo egzistavimo laikais egzistavo mokyklos nelankymo problemos, besimokantieji mėgindavo neateiti į kai kurias pamokas ar paskaitas, pabėgti iš jų, tačiau pastarajame dešimtmetyje šis reiškinys tapo masiniu daugelyje pasaulio šalių. Galima akcentuoti šių autorių - Lempp (1971), Schwarzer (1975), Preuss (1978), Mattejat (1981), Walter (1981), Strittmatter (1997), Morschitzky (1999), Singer (2000), Thimm (2000), Reißig (2001), Wagner (2002), Fischer (2004), Richter (2008), tyrusių mokyklos neigimo (atmetimo, nelankymo) dimensijas, nuostatas mokymo įstaigos nelankymo klausimais.

Walter (1981), Strittmatter (1997) teigimu, 15% vyresniųjų klasių mokinių per pusmetį praleidžia po 5 ir daugiau dienų (be aiškos priežasties). Thimm (2000), duomenimis, apie 10% mokinių ilgesnį laiką (daugiau nei savaitę per metus) nelanko mokyklos be realiai fiksuotos priežasties (ligos ar pan.). Wagner (2002), Fischer (2004) duomenimis, apie 12% studentų būdingas reguliarus paskaitų nelankymas, o apie 35 % studentų prisipažino retkarčiais bėgti iš paskaitų.

Paskaitų nelankymas ir mokymosi įstaigos neigimas - tai strategijos, kurias taiko mokiniai, susidūrę su nepalankiais mokymosi proceso veiksniais. Mokyklos nelankymo problemos neišsprendžia baigus mokyklą (ar nesugebėjus mokyklos pabaigti), problema perkeliama į tolimesnį asmeninį gyvenimą bei profesinę karjerą, kai, susidūrus su iššūkiu, neieškoma sprendimo priežasčių bei būdų, bet bėgama nuo savo veiklos. Tokiu būdu mokyklos nelankymo problema griauja individo savarankiškumo raišką, sunkina

socializacijos galimybes, izoliuoja žmogų, nelavina kritinio požiūrio į save ir aplinkinius, neskatina lankstumo bei atvirumo dimensijų raiškos.

Wolff (2007) tyrimo duomenimis, iki 10% visų mokinių ir apie 15% studentų sistemingai ar dažnai nelanko mokyklos ir šis ilgalaikis mokyklos nelankymo reiškinys vadintinas mokyklos neigimo forma, nes ilgalaikis mokyklos nelankymas sukelia destruktivius procesus. Tyrėjų (Thimm, 2000; Reißig, 2001; Wagner, 2002) duomenimis, du trečdaliai mokyklos nelankymo priežastimi laiko konfliktus tarp besimokančiųjų, dėstytojų, tėvų, pusė tiriamųjų pasižymi įvairiomis mokyklos baimės formomis: socialine, konfliktų, bendramokslių, rezultatų siekimo, atsakinėjimo, egzaminų baime. *Kokios yra paskaitų nelankymo priežastys?*

Oelsner ir Lehmkuhl tyrimo (2004) duomenimis, 5% visų nelankančiųjų paskaitų patiria mokyklos baimę. Tyrimas išskyrė paskaitų nelankymo formas: mokyklos baimė apima ir didelių reikalavimų, dėstytojo, bendramokslių baimę, skubėjimą, įtampą mokyklose, sukeliančias nesaugumą mokymosi aplinkose. Hurrelmann (1971) teigimu, geresnių mokymosi rezultatų pasiekiantieji lengviau socializuojasi, priimami į grupę. Pasiekiantieji prastesnių rezultatų tiesiogiai sutapatunami su neigiamomis savybėmis, kurių jie iš esmės neturi. Tai menkina asmens savivertę, skatina saviizoliacijos procesus. Negatyvus asmens įvertinimas yra pirmas žingsnis link mokyklos neigimo, nelankymo, siejant mokyklą su baimės šaltiniu, nepageidaujamomis aplinkomis. Mokyklos nelankymas siejamas su mokyklos baime, apimančia besimokančiojo nenorą, negebėjimą prisitaikyti su esamomis sąlygomis. Motyvacijos skatinimas bei palankių mokymosi aplinkų kūrimas yra būtinos sąlygos, kuriant darbinę atmosferą mokykloje. Warzecha (2001) mano, kad ne patys nelankantys mokyklos yra problema, tačiau tai, kad besimokantieji išsiugdo kompleksą psichinių trikdžių, susietų su asmeninėmis, pedagoginėmis bei socialinėmis kategorijomis. Nesulaukus paramos iš aplinkos, galimos tokios nepageidautinos pasekmės, kaip savivertės žlugimas, savęs vaizdo griovimas, vedantys prie savižudybės. Morschitzky (1999) manymu, tragiški simptomai yra per didelės apkrovos mokykloje pasekmė.

Mokymo įstaigos neigimo formos

Remiantis Strittmatter (1997), Morschitzky (1999), Singer (2000), Richter (2008), viena iš mokyklos baimės formų yra mokyklos neigimas, atmetimas, nepriėmimas. Strittmatter (1997) išskiria tris mokyklos nelankymo variantus:

- *Normalus, arba "idealus" paskaitų nelankymas* (vienkartiniai, reti bėgimo iš paskaitų atvejai, susieti su atsakinėjimo ar kontrolinio darbo baime).
- *Paskaitų nelankymas kaip protestas ar atsitraukimo akcija* (susijęs su konfliktais, įtampa, prisitaikymo sunkumais, baime – konkretaus dėstytojo, bendramokslių, konkrečios paskaitos).
- *Paskaitų nelankymas kaip socialinio apleistumo charakteristika* (su šeimos asocialumu susijęs reguliarus mokyklos nelankymas, turintis kriminalizacijos požymių).

Reißig (2001), tirdamas paskaitų nelankymo priežastis, išskiria tris mokyklos nepripažinimo, ignoravimo priežastis: mokyklos nelankymas, kurio pagrindas yra bėgimas iš paskaitų kaip motyvacijos stoka; mokyklos nelankymas, kurio pagrindas yra atsiskyrimo baimė (mokyklos fobija); mokyklos nelankymas, kurio pagrindas socialinė baimė. Mokyklos baimės problemoje, sąlygojančioje mokyklos nelankymą, slypi įvairių baimių kompleksas, daugelis kurių neturi realių priežasčių. *Realioji mokyklos baimė* kyla dėl perdėto spaudimų mokymosi pasiekimams iš tėvų ir dėstytojų pusės: besimokantieji jaučiasi persitempę, pervargę, negebantys įvykdyti tėvų lūkesčių, todėl neteisingai vertinami.

Reikia pabrėžti, kad mokyklos nelankymas apibrėžiamas keletu sampratų, kurios, gali būti laikomos sinonimiškomis, tačiau dažnai turi savo vartojimo ypatumų. Dažniausiai sutinkamos šios definicijos: paskaitų nelankymas, bėgimas iš paskaitų, mokyklos neigimas, mokyklos vengimas. Remiantis Kaiser (1981), Strittmatter (1997), Morschitzky (1999), Singer (2000), Häring (2001), Richter (2008), apibrėžiamos šios mokyklos nelankymo kategorijos: *bėgimas iš paskaitų* - asocialaus elgesio simptomas, kai be tėvų žinios praleidžiamos tam tikros paskaitos. Tai nebuvimas, nedalyvavimas, atsisakymas nuo mokyklos, išsiblaškymas, lengvabūdiškumas, atsakomybės stoka. *Mokyklos neigimas (nelankymas, vengimas)* - susijęs su psichologiniais ir psichosomatiniais pokyčiais, ši problema būna tėvams žinoma. Mokyklos vengimas labai nekonkretus, kompleksinis sindromas, neturintis vienareikšmiškos traktuotės. *Mokyklos fobija* - klinikinė mokyklos nelankymo forma, atsiskyrimo baimė kaip šeimos santykių elgsenos sutrikimas. Ši dimensija susijusi su šeimos vertybėmis, mokyklos aplinkų efektyvumu. Paskaitų (*mokyklos*) *baimė*: konkrečių asmenų, reiškinių, situacijų, apkrovos mokymo įstaigoje baimė.

Kaiser (1982) paskaitų nelankymą analizuoja, remdamasis šiomis *mokyklos nelankymo teorijomis*:

- *Kontrolinė teorija* (auklėjimo būdas, lepinimas ar ypač griežtas auklėjimas). Šeimose, kuriose vyrauja minėti ugdymo stiliai, iš vaiko reikalaujama pernelyg daug arba apskritai vaiko ugdymasis tampa tik jo asmenine problema. Remiantis šia teorija, šeima yra pagrindinis paskaitų nelankymą iššaukiantis veiksnys.

- *Socialinė teorija* (besimokančiojo socialinis statusas, nelegalūs veiklos būdai). Remiantis šia teorija, besimokantysis stipriausiai veikiamas aplinkos, bendramokslių, todėl ir problemos mažinimas turi būti siejamas su bendravimo aplinkų koregavimu, asmeninių pomėgių raiška, besimokančiojo laisvalaikio.
- *Subkultūrų teorija* (kriminalinė subkultūra) paskaitų nelankymą analizuoja kaip polinkį į individo kriminalizaciją. Šio tipo asmenys ateityje dažniausiai tampa teisėtvarkos pažeidėjais, todėl jiems pačioje problemos raidos pradžioje reikalinga stipri socializacijos parama.
- *Organizacinė teorija* (mokyklos kaip organizacijos ypatumai). Anot šios teorijos, mokykloje kaip organizacijoje egzistuoja specifiniai, negatyvūs veiksniai, iššaukiantys besimokančiųjų nerimą, baimę, mokyklos neigimą, ir reiškiasi bėgimu iš paskaitų, todėl problemos sprendimas susijęs su mokymo įstaigos kaip organizacijos struktūra, kultūra, vizija.

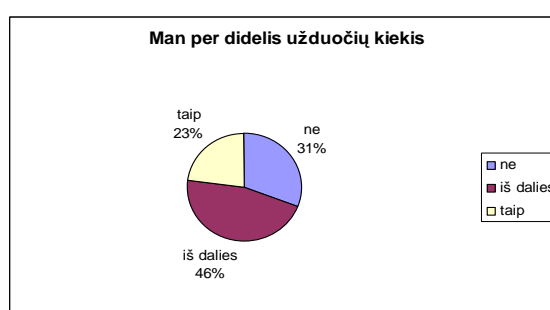
Kaiser (1981) nustatyta, kad bėgantys iš paskaitų dažnai nebaigia mokyklos ar baigia ją labai prastais pažymiais, visą tolimesnį gyvenimą jaučiasi socialiai, ekonomiškai, emociškai nuskriausti, atriboti nuo socio. Bėgimas iš paskaitų gali būti asmens elgesio kriminalizacijos pradžia, taigi problema gali būti nagrinėjama kaip požymis, rizikos faktorius jau užsimezgusio ar būsimo delinkventiško elgesio. Paskaitų nelankymas nagrinėjamas ir kaip asmeninio nebrandumo požymis. Paskaitų nelankymas gali būti pasekmė stiprių psichologinių išgyvenimų, dvasinės apkrovos ar persirgtų ligų, nepraėjus tinkamo terapijos kurso. Dažnas bėgimas iš paskaitų signalizuoja apie struktūrines mokyklos problemas, elgesio agresiją bei reikalauja edukacinių priemonių, laiduojančių besimokančiojo pareigų atlikimą. Remiantis Morschitzky, (1999), Reišig, (2001), bėgimas iš paskaitų gali reikšti kaip komplikotą santykių šeimoje pasekmę, kai paramos, konsultacijų stinga visai šeimai, nes socialiniai kontaktai bei turima patirtis neužtikrina sėkmingų auklėjimo būdų taikymo. Masinis bėgimas iš paskaitų apibrėžiamas kaip mokymo įstaigos neigimas, konfrontacija su mokyklos aplinkomis, kai nenorima prisitaikyti prie aplinkos reikalavimų. Tokie asmenys pasižymi konfliktiškumu, agresija.

Apibendrinant įvairių autorių (Strittmatter, 1997; Morschitzky, 1999; Thimm, 2000; Warzecha, 2001; Wagner, 2002) pateikiamas definicijas mokyklos nelankymo aspektu, galima teigti, kad paskaitų nelankymas – tai edukacinė problema, sąlygojama nepalankiai susiklosčiusių išorinių (mokyklos kultūra, dėstytojų kompetencijos, ugdymo programų reikalavimai) bei vidinių (ugdymo stiliai šeimoje, besimokančiojo lytis, temperamentas, motyvacija) veiksnių. Nesprendžiama problema gali tapti pavojingu visuomeniniu reiškiniu, ardančiu asmens socializaciją, griaušančiu mokyklos etosą, iššaukiančiu konfliktus šeimoje ir visuomenėje. Ilgalakis paskaitų nelankymas apibrėžiamas mokyklos neigimu, mokykloje propaguojamų vertybių atmetimu, besimokančiojo kriminalizacijos bruožais. Tokiu būdu paskaitų nelankymas tampa visuomenine problema, integruojančia į jos sprendimą suinteresuotų partnerių teikiamas galimybes.

Tyrimo rezultatų analizė ir interpretacija: 2009 m. apklausti 25 Kauno kolegijos 1-3 kurso studentai, kurie turėjo problemų su užsienio kalbos mokymusi, dažnai nelankė užsiėmimų. Tyrimu siekta pasigilinti į kolegijos pirmųjų kursų studentų požiūrį į lankomumo problemas aukštojoje neuniversitetinėje mokykloje, norint išryškinti problemas ir ieškant edukacinių priemonių, švelninančių lankomumo problemos raišką. Teiginio poveikio laipsnį jie turėjo įvertinti balais: 0 - neturėjo reikšmės, 1 - iš dalies, 3 - tikrai taip. Klausimus galima suskirstyti į tris grupes: mokymosi sąlygos, požiūris į studijas ir profesiją bei gyvenimo sąlygos. Pirmiausiai užsiėmimų nelankymo priežasčių reikia ieškoti klausiant ir ieškant atsakymų apie studentų mokymosi sąlygas.

1 pav. Lankomumo sąsajos su mokymosi sunkumais

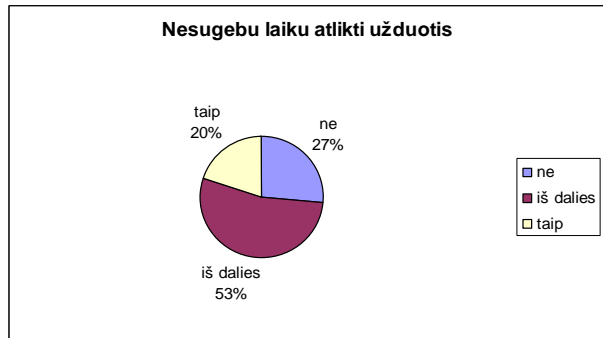

2 pav. Lankomumo sąsajos su mokymosi sunkumais

Net 23% respondentų išgąsdino pirmieji mokymosi aukštojoje mokykloje sunkumai. 62% jų išsigando iš dalies, ir tik 15% nepabūgo sunkumų, mokantis užsienio kalbų. Net 62% atsakiusių teigia, jog vidurinėje mokykloje įgijo menkai žinių ir įgūdžių. Tik 15% studentų sakosi mokykloje įgiję užtektinai žinių. 69% respondentų trūksta žinių ar metodikos, kaip reikia mokytis užsienio kalbos. 23% respondentų skundžiasi per dideliu jiems pateikiamų užduočių skaičiumi. Trečdaliui -31% atsakiusių - kiekis yra priimtinas, 46% taip pat šie kiekiai priimtini (ar iš dalies).

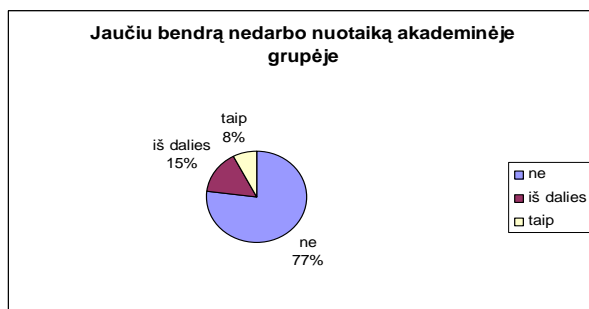

3 pav. Lankomumo sąsajos su gebėjimu planuoti laiką

4 pav. Lankomumo sąsajos su gebėjimu planuoti laiką

Kaip matyti diagramose, apie 50% respondentų iš dalies trūksta laiko savarankiškoms studijoms; jie nesugeba atlikti užduočių laiku. 20% yra užtikrinti, kad jiems trūksta laiko ir jie nesugeba atsiskaityti laiku. Tik trečdaliui respondentų (30%) pakanka laiko savarankiškoms studijoms ir užduočių atlikimui laiku, 8% apskritai nesugeba atlikti savarankiškų užduočių. Likę studentai sugeba jas atlikti iš dalies (46%), o 46% neturi problemų su savarankiškų užduočių atlikimu.

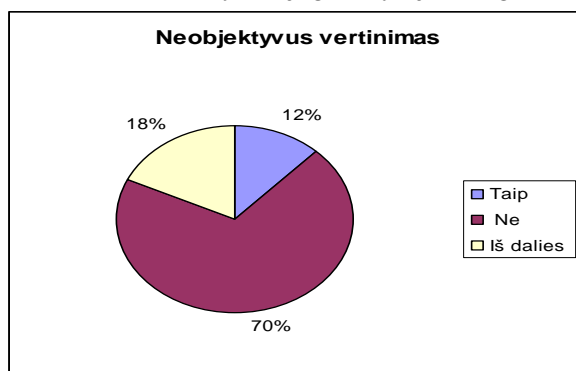

5 pav. Lankomumo sąsajos su grupės nuostatomis

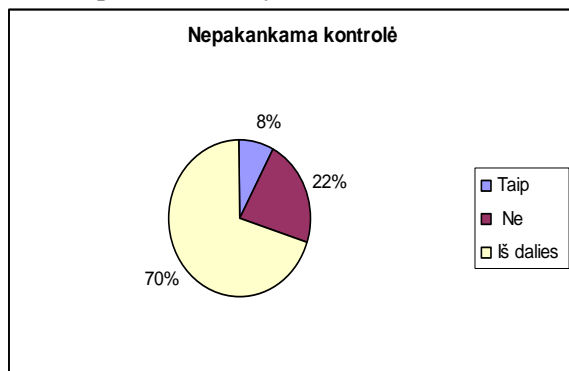

6 pav. Lankomumo sąsajos su grupės nuostatomis

Tyrėjams buvo įdomu sužinoti respondentų nuomonę apie akademinės grupės įtaką studijuojančiajam. Galbūt bendra grupės nuotaika neskatina jo mokytis? Tačiau rezultatai parodė, jog 77% nejaučia neigiamos įtakos, 15% jaučia ją iš dalies ir tik 8% jaučia neigiamas nuotaikos įtakos apraiškas jo studijoms. 86% pareiškė, jog jiems nesunku prisitaikyti prie grupės. Jie gali visas užduotis ir darbus atlikti drauge. Studentams buvo užduota ir serija klausimų apie dėstytojų darbą, jų teikiamą pagalbą studentui. Nebuvo nei vieno atsakymo, jog dėstytojai vengia aiškinti nesuprantamus dalykus, atsakinėti į klausimus.

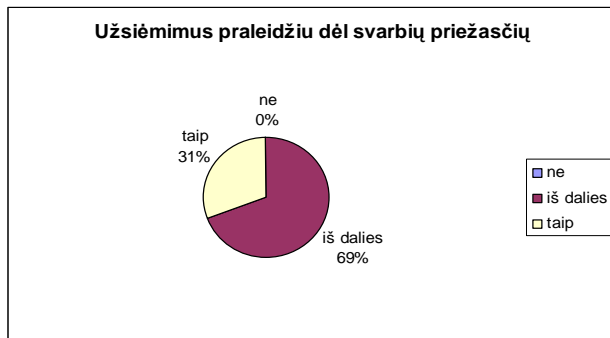

7 pav. Lankomumo sąsajos su dėstytojo veikla

8 pav. Lankomumo sąsajos su dėstytojo veikla

Kaip matyti iš diagramų, studentai mano jog dalis dėstytojų neobjektyviai vertina žinias, savarankiškus darbus – iki 30%. Apie 30% apklaustųjų mano, kad dėstytojai nepakankamai kontroliuoja jų darbą. Paklausti apie konfliktus su dėstytoja, tik 8% atsakė jog iš dalies pasitaiko konfliktų. Nė vienas studentas neturėjo konflikto su dėstytojais. Kyla klausimas - kodėl studentai praleidžia užsiėmimus?

9 pav. Nelankomumo priežastys

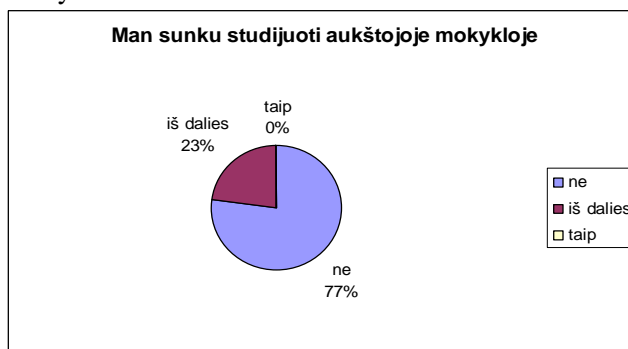

10 pav. Nelankomumo priežastys

31% iš atsakiusiųjų praleidžia užsiėmimų dėl svarbių užduočių (priežastys liko neįvardintos). 69% galvoja, jog praleidžia jas dėl iš dalies svarbių priežasčių, 19% respondentų paprasčiausiai pritrūksta valios ateiti į užsiėmimus, 38% nėra tikri, ar jie tai daro dėl valios stokos, 31% mano, jog, keletą kartų neatvykus, nepatogu vėl pradėti juos lankyti, 46% galvoja taip darantys iš dalies.

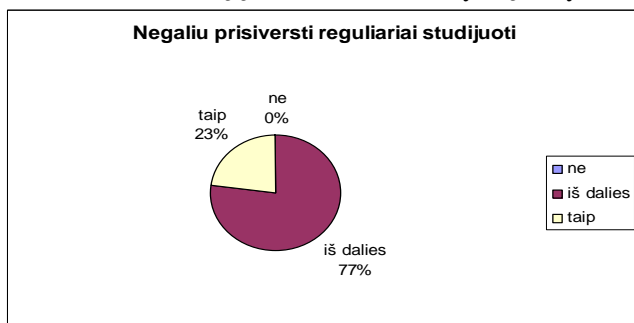

11 pav. Nelankomumo priežastys

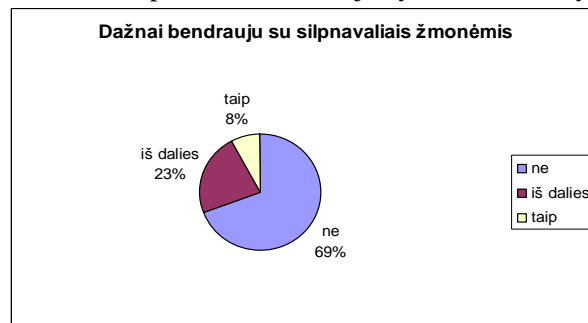

12 pav. Nelankomumo priežastys

Užbaigiant šią atsakymų grupę galima teigti, jog studentai nemano, kad jie turi blogas mokymosi sąlygas - 86%, tik 15% mano, kad taip yra iš dalies, 77% studentų nėra sunku studijuoti aukštojoje mokykloje, 23% - iš dalies. Tiriant užsiėmimų nelankymo priežastis, labai svarbu išsiaiškinti studentų **požiūrį į studijas ir būsimą profesiją**. Teiginiui „Į studijas žiūriu nerimtai“ tik 23% atsakė „iš dalies“. Visi kiti mano žiūrį į tai rimtai. Iš atsakymų matyti, kad visiems respondentams studijos yra svarbus dalykas.

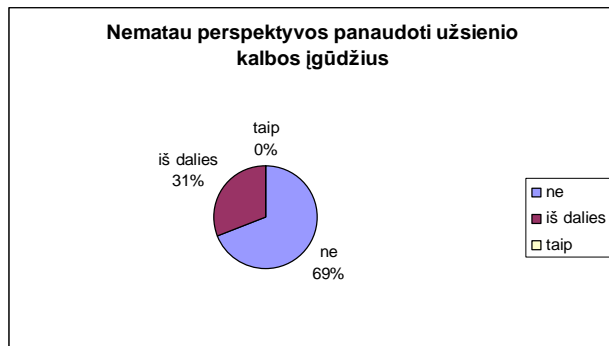

13 pav. Nelankomumo priežastys

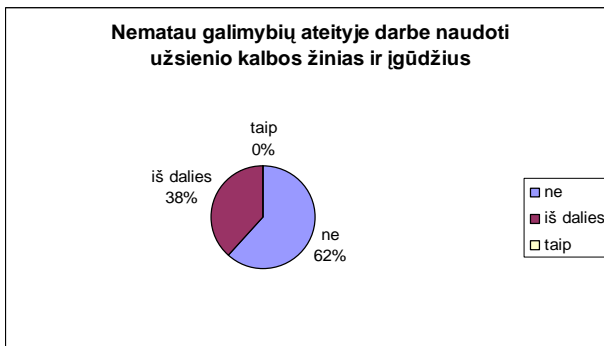

14 pav. Nelankomumo priežastys

13 diagrama rodo, jog ne visi gali reguliariai ir nuosekliai studijuoti: net 23% negali studijuoti laiku atlikdami visas užduotis, 77% tai daro iš dalies. Nors prieš ateidami į kolegiją ir nemanė, jog aukštojoje mokykloje studijuojama kaip vidurinėje. 8% respondentų sakosi neteisingai supratę studento laisvę ir savarankiškumą. 23% mano panašiai (iš dalies), 8% respondentų įtaką daro juos supantys ir blogą pavyzdį rodantys žmonės, 23% šiam teiginiui pritarė iš dalies. Tai rodo, kad ir jie turi panašių problemų.

15 pav. Užsienio k. mokymosi ypatumai

16 pav. Užsienio k. mokymosi ypatumai

31% respondentų iš dalies nemato perspektyvos panaudoti užsienio kalbos įgūdžius savo privačiame gyvenime ir 38% iš dalies nemato perspektyvų panaudoti užsienio kalbos įgūdžius profesinėje veikloje. Nėra nei vieno studento, kuris būtų atsakęs, jog neapgalvotai pasirinko specialybę. Deja, yra 31% abejojančių (pasirinko atsakymą – iš dalies). Galima daryti prielaidą, jog tai ir yra viena iš užsiėmimų nelankymo priežasčių. Užsiėmimų nelankymo priežastimis gali būti ir **aplinka bei gyvenimo sąlygos**. Šią aukštąją mokyklą visi studentai pasirinko savo noru, niekieno neverčiami. Apie savo aplinką, juos supančius žmones studentai galvoja taip: dauguma studentų turi geras gyvenimo sąlygas, netrukdančias jiems studijuoti, jiems užtenka lėšų studijoms ir pragyvenimui. Tačiau 15% atsakė, jog jiems iškyla problemų šioje srityje. Tai rodo dažniausiai pasitaikantys atsakymai – iš dalies. 8% - iš dalies - užsiėmimų nelankymo priežastimi laiko išimylėjimą, sukurta šeimą, vaikų atsiradimą, 31% respondentų (taip pat tik iš dalies) paskaitų praleidimo priežastimi įvardina sveikatos pablogėjimą. 8% tikrai nesugeba, 23% iš dalies nesugeba derinti darbo ir studijų. Svarbu tai, kad studentai paskaitų lankomume prioritetus teikia mokymosi motyvacijai bei vertinimo sistemos ypatumams. Taigi iškyla grįžamojo ryšio paskaitose klausimas: ar patys studentai yra tinkamai pasirengę konkrečiam dalyko studijoms bei ar dėstytojai turi reikiamas kompetencijas mokymosi motyvacijos skatinimui bei ar dėstytojai pasirengę taikyti individualius vertinimo būdus?

Apibendrinant atlikto tyrimo duomenis, galima teigti, kad mokyklos nelankymo problema aktuali viduriniajame moksle; šios problemos raiška iškyla ir tolimesnėse besimokančiųjų studijose, tačiau aukštesnėje studijų pakopoje išryškėja naujos dimensijos, sietinos su paskaitų lankymu: mokymosi motyvacijos, mokymosi kokybės, mokymo si ir darbo derinimo būtinybė, pedagoginės sąveikos prioritetai, dėstytojų kompetencijos bei asmeninių savybių derinimo veiksniai.

Paskaitų nelankymo problemos sprendimo galimybės

Remiantis Mattejat (1981), Krohne (1994), Warzecha (2001), Thimm (2001), Steinhausen (2000) tyrimais, galima teikti šias paskaitų nelankymą švelninančias rekomendacijas:

- *Reguliarus paskaitų lankymas, nedarant išimčių.* Tai drausmina asmenį, ugdo mokymosi kompetencijas.
- *Konfrontacija:* nebijoti ištrūkti iš užburto baimės rato, neapsimetant, kad nieko neįvyko – už praleistas paskaitas turi būti atsiskaityta, auditoriniai ir namų darbai atlikti.
- *Sąžiningas elgesys:* tokiu elgesiu įgyjamas besimokančiojo pasitikėjimas. Sąžiningas problemos išsakymas, lūkesčių pateikimas plėtoja pedagoginės interakcijos veiksmingumą.
- *Bendravimas kaip partnerystė:* siekite atkoduoti netiesioginius ženklus besimokančiojo elgesyje, kalboje, nutylėjimuose, susietuose su mokyklos nepriėmimu.
- *Paskaitos struktūriniai pokyčiai:* komunikacijos formos paskaitoje; paskaitos pertvarkymas nuo dėstytojo dominavimo iki besimokančiųjų saviraiškos poreikių tenkinimo.
- *Atsižvelgimas į individualiąsias besimokančiojo psichikos problemas/psichinės struktūros savybes.* Individualių asmeninių savybių kaip besimokančiojo išskirtinumo pripažinimas. *Kūrybinio ir kritinio mąstymo*, skirtingo požiūrio į aplinką ugdymas.
- *Diferenciacija* - įvairių grupių (lyties, pasiekimų, gebėjimų, pomėgių atžvilgiu) kūrimas, partnerystės modelio įtvirtinimas pamokoje kaip socialinių kontaktų skatinimas. Pasirinkimo renkantis mokomąją medžiagą, mokymosi šaltinius, laiką, trukmę suteikimas.
- *Dėstytojo atvirumas:* gebėjimas pripažinti savo klaidas bei trūkumus, humoro jausmas.
- *Grįžamojo ryšio paieška:* dėstytojo-besimokančiojo komunikacijos tobulinimas, grįžamojo ryšio paieška ir taikymas mokomajame, vertinimo procesuose. Įvairiausių komunikacijos formų mokykloje plėtra: bendri susitikimai, mokytojo pašto dėžutė, elektroninė komunikacija.

Išvados

1. Nagrinėta mokslinė literatūra bei atliktas tyrimas patvirtino paskaitų nelankymo kaip sudėtingos edukacinės problemos egzistavimą. Paskaitų lankomumo problema, kaip aktualus reiškinys kiekvienam, susiduriančiam su mokymusi, plačiai nagrinėjamas pedagogikos ir ugdymo psichologijos mokslininkų, ieškant palankiausių problemos švelninimo būdų. Daugelis tyrėjų mokyklos nelankymą sieja su mokyklos baimės kategorija, išryškindami naują edukacinę kategoriją – mokymo įstaigos neigimą.

2. Paskaitų lankomumo problema (mokyklos neigimas) yra multidisciplininis fenomenas: reiškiasi edukacinės, psichologinės, vadybinės, informacinės šio reiškinio dimensijos. Lankomumo problema išryškėja ir kaip individualus, ir kaip organizacinis, ir kaip socialinis fenomenas. Straipsnyje keliama mokslinė problema galėtų būti aiškinama kaip nepalankiai susiklostančių išorinių, vidinių bei asmeninių veiksnių raiška konkretaus besimokančiojo situacijoje. Reguliariai pasitaikantys paskaitų nelankymo atvejai, iššaukiantys mokyklos neigimo reakcijas, laikytini pavojingais veiksniais besimokančiajam, jo šeimai, mokymo įstaigai kaip organizacijai bei visuomenei.

3. Atliktas tyrimas leidžia daryti išvadą, kad paskaitų lankomumo problema aktuali aukštajame neuniversitetiniame moksle. Išskiriamos šios paskaitų nelankymo priežastys: vidinės (susijusios su pačiu studentu, jo gebėjimais, charakterio savybėmis namų aplinkomis) ir išorinės (susijusios su mokymosi įstaiga ir dėstytoju): 62% atsakiusiųjų teigia, jog vidurinėje mokykloje įgijo menkai žinių ir įgūdžių. 69% respondentų trūksta žinių ar metodikos, kaip reikia mokytis užsienio kalbos; daugumai (dviems trečdaliams) respondentų trūksta laiko ir kompetencijos užduočių atlikimui; dauguma respondentų nemoka planuoti savo laiko; daugumai respondentų trūksta valios lankyti užsiėmimus; dauguma respondentų negali prisiversti nuosekliai studijuoti; trečdalis studentų abejoja galimybe panaudoti užsienio kalbą gyvenime ir profesinėje veikloje; trečdalis studentų abejoja teisingai pasirinkę specialybę; aplinka, gyvenimo sąlygos daro įtaką studentui, tačiau ne lemiamą; apie trečdalį respondentų nesugeba suderinti darbo ir studijų; trečdalis studentų mano, kad dėstytojai neobjektyviai juos vertina; trečdalis studentų mano, kad dėstytojai nepakankamai kontroliuoja jų veiklą.

Literatūros sąrašas

- [1] Fischer, S. (2004). Schulmüdigkeit und Schulverweigerung. Eine annotierte Bibliografie für die Praxis. München; Halle: Dokumentation 1/2004
- [2] Gärtner-Harnach, H. (1972). Angst und Leistung. Weinheim: Beltz Verlag.
- [3] Kaiser, H. (1982). Schulversäumnisse und Schulangst. Eine empirische Analyse der Einflussfaktoren. Frankfurt am Main Bern New York: Peter Lang.
- [4] Kittl-Satran, H., Schiffer, B., Mayr, A. (2007). Schulkuschwanzen. Verweigern. Abbrechen. Verlag: Studien Verlag.
- [5] Krohne H. (1994). Elterliche Erziehung und Angstentwicklung des Kindes, Bern.
- [6] Lempp, R. (1971). Lernerfolg und Schulversagen. 1. Aufl., München.
- [7] Lodderemper H., & Schier N. (1979). Leistung und Angst in der Schule. - Paderborn, 1979.
- [8] Mattejat, F. (1981). Schulphobie. Klinik und Therapie. Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie, 30, 292-298.
- [9] Meyer, E. (1977). Angstbewältigung als pädagogische Aufgabe: ein Diskussions- u. Arbeitsbuch. Wien, Osterr.
- [10] Morschitzky, H. (1999). Wenn Jugendliche ängstlich sind. Ratgeber fuer Eltern, Lehrer und Erzieher. - Wien: Hoelder-Pichler-Tempsky & Österreichischer Bundesverlag.
- [11] Oelsner, W., Lehmkuhl (2004). Schulangst. Ein Ratgeber für Eltern und Lehrer. Walter Verlag, Zürich.
- [12] Preuss, E (1978). Schulschwänzen und Schulverweigerung, in: Sonderpädagogik in allgemeinen Schulen. Berlin. 164-173.
- [13] Reißig, B. (2001). Schulverweigerung - ein Phänomen macht Karriere. Ergebnisse einer bundesweiten Erhebung bei Schulverweigerern. München/Leipzig: Deutsches Jugendinstitut.
- [14] Richter, U (2008). Die Vorbereitung abschlussgefährdeter Schülerinnen und Schüler auf Ausbildung und Beruf. VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- [15] Schwarzer, R. (1975). Schulangst und Lernerfolg: zur Diagnose u. z. Bedeutung von Leistungsangst in d. Schule. - Düsseldorf, Paedagogischer Verlag Schwann.
- [16] Singer, K. (2000). Wenn Schule krank macht: wie macht sie gesund und lernbereit? - Weinheim Beltz.
- [17] Strittmatter, P (1997). Schulangstreduktion. Abbau von Angst in schulischen Leistungssituationen, Neuwied, Kriftel. - Berlin: Luchterhand.
- [18] Thimm, K. (2000). Schulverdrossenheit - Schulschwänzen - Stören - Schulverweigerung. SP Blatt (Informationsblatt für in Beratung und Unterstützung Tätige an Hamburger Schulen) 1: 3--21.
- [19] Wagner, M. (2002). Die Verbreitung des Schulschwänzens in Köln und im Regionalvergleich. Köln.
- [20] Walter, H. (1981). Angst bei Schülern. München, Basel: Studienreihe Pädagogische Psychologie.
- [21] Warzecha, B. (2001). Schulschwänzen und Schulverweigerung. Eine Herausforderung an das Bildungssystem. Münster Hamburg London: Lit Verlag.
- [22] Wittchen, H.-U. (1997). Wenn Angst krank macht. Störungen erkennen, verstehen und behandeln. - München: Mosaik.
- [23] Wolff, T. (2007). Wenn Jugendliche nicht mehr zur Schule gehen. Verlag für Sozialwissenschaften.

Algimantas Bagdonas, Irena Jankauskienė
Unterricht schwänzen: Problemausdruck und Lösungsempfehlungen
Zusammenfassung

In dem Artikel wird eine sehr relevante Frage im Hochschulwesen analysiert – nämlich Schwänzen des Unterrichts.

Problem der Forschung – welche psychologische, erzieherische und andere Faktoren beeinflussen die Studenten? Warum verneinen sie die Hochschule, den Lehr-Lernprozess und die Lehrkräfte? Muss man das Schwänzen des Unterrichts als einen gefährlichen, neutralen oder positiven Zustand aufnehmen?

Im ersten Teil des Artikels wird die wissenschaftliche Literatur analysiert; es werden die Theorien von verschiedenen Wissenschaftlern vorgestellt.

Im zweiten Teil werden die Ergebnisse der Forschung analysiert. 2010 wurden 25 Studenten, die akademische Schulden hatten, abgefragt.

Am Ende werden die Schlussfolgerungen und Empfehlungen angeführt.

Apie autorius

Bagdonas Algimantas, Kauno kolegija, Socialinių mokslų (edukologija) daktaras, docentas, 44239, Pramonės pr. 20-225, Kaunas, El. paštas: algimantas.bagdonas@fc.kauko.lt. Tel: 8-37 751149. Mokslinių interesų sritys: pedagoginė psichologija, švietimo vadyba.

Irena Jankauskienė, Kauno kolegija, Lektorė, edukologijos magistrė, 44239, Pramonės pr. 20-225, Kaunas, El. paštas: irjank@yahoo.com. Tel: 8-37 751149. Mokslinių interesų sritys: integruotų darbų teoriniai ir praktiniai aspektai